

In de loop van 2017 is een boek op de Duitse markt verschenen dat veel tongen en pennen in beweging heeft gebracht. De titel van dit boek, geschreven door Wilfred Plock, is “Warum ich weder Calvinist noch Arminianer bin”. De ondertitel luidt: “Verbindende Gedanken zu einem trennenden Thema”. Zowel de titel als de ondertitel doen vermoeden dat de schrijver bemiddelend wil instaan tussen twee uitersten: het calvinisme en het arminianisme (of remonstrantisme). Op voorhand lijkt dit een vrijwel onmogelijke taak. Sluiten de twee posities elkaar niet wederzijds uit? Zit er wel enige speelruimte tussen? Toch wil Plock een poging doen. Hij geeft aan dat hij op evenwichtige wijze wil proberen zowel de waarheidselementen als de tekorten in beide theologische posities aan te wijzen.

Onevenwichtige benadering

Helaas maakt Plock zijn belofte niet waar. Van een evenwichtige benadering of een eerlijke tussenpositie is geen sprake:

- De schrijver maakt zich vooral ongerust over het zogenaamde Five Point Calvinism dat hij m.n. vanuit de VS ziet binnendringen in de Bijbelgetrouwe gemeenten van Duitsland (zie pag. 107 en met name hoofdstuk 16). Dáár ligt zijn grote zorg!
- Terwijl hij slechts 25 pagina’s besteedt aan het arminianisme (hfd. 5-7), ligt het calvinisme 90 pagina’s lang onder vuur (hfd. 8-10).
- Na een aantal globale opmerkingen behandelt Plock in hoofdstuk 7 “weitere Schwächen und Gefahren der arminianischer Sicht”. Het zijn er welgeteld slechts drie. Hoofdstuk 7 richt zich op “weitere Schwächen und Gefahren der calvinistischer System”. Het zijn er ditmaal niet minder dan negen!
- Opmerkelijk is ook dat hij aan de ene kant spreekt van het arminiaanse “gezichtspunt” maar anderzijds van het calvinistische “systeem”. Dit is geen toeval. Elders in zijn boek betoogt Plock dat het arminianisme – in tegenstelling tot het calvinisme – nooit een “gesloten systeem” heeft voortgebracht (pag. 171). Hij is daar erg blij mee.
- Hoofdstuk 21 (het slothoofdstuk) reikt literatuur aan om verder te lezen. Terwijl er niet meer dan vier publicaties vóór het calvinisme worden vermeld, prijken zestien (!) geschriften contra het calvinisme op het andere lijstje. Heeft Plock geen andere (en betere) verdedigers van het calvinisme kunnen vinden? Het is maar moeilijk voor te stellen. Hij geeft immers zelf aan dat hij “tientallen” boeken van beide stromingen heeft bestudeerd (pag. 4).

Sympathie voor Arminius en zijn volgelingen

Opmerkelijk is het hoe sympathiek Jacobus Arminius wordt beschreven:

- Arminius “had de Heere en Zijn Woord lief” (pag. 22).
- Hij leidde “een heilig en godvruchtig leven” (pag. 23).
- Hij was “een echte geleerde” (pag. 23), enz.

Voor de tegenstanders van Arminius worden dergelijke positieve aanduidingen niet gebuikt; integendeel. Franciscus Gomarus, de grote opponent van Arminius aan de universiteit van Leiden, moet een onvriendelijke man geweest zijn. Arminius werd door hem “scharf angegriffen” (pag. 23).

De sympathie die Plock voelt voor Arminius koestert hij evenzeer voor diens volgelingen. Zo laat hij weten dat Simon Episcopius op de Synode van Dordrecht (1618-1619) een twee uur durende toespraak hield die “viele Teilnehmer zu Tränen rührte” (pag. 24). Het mocht echter niet baten: 13 remonstranten stonden tegenover “een overmacht van circa 130 calvinisten”. Intussen gaat de schrijver voorbij aan het feit dat de remonstranten een inhoudelijk gesprek hardnekkig saboteerden door zich eindeloos te focussen op formele procedures en dat zij daardoor het beetje goodwill verspeelden dat zij bij een aantal afgevaardigden nog hadden. Uiteindelijk wilden zij niet één vraag beantwoorden en moest de synode hun opvattingen beoordelen op grond van hun geschriften.

Antipathie tegen Calvin en Augustinus

Voor Wilfred Plock is het duidelijk: het was “de gewelddadige geest van Calvin die zich ook in de Nederlanden voortzette” (pag. 25). Was het niet de hervormer van Genève die Michael Servet “op gruwelijke wijze had laten verbranden”? Hier wordt de indruk gewekt dat Calvin persoonlijk verantwoordelijk was voor de dood van deze ketter. Hoe men ook denkt over Calvijn's instemming met het door de overheid uitgesproken doodvonnis (een vonnis dat Calvin nog probeerde te verzachten), Plock doet geen enkele moeite om het proces tegen Servet in de context van zijn tijd te plaatsen. Het lot van deze antitrinitariër zit hem trouwens zo dwars dat hij er op pagina 53 opnieuw over begint. Dit alles moet bijdragen aan het beeld dat Plock voortdurend schetst: de remonstranten waren tolerant, de calvinisten waren dat niet; eerstgenoemden veroordeelden de calvinisten niet als dwaalleraars, andersom gebeurde dat wel (zie o.a. pag. 166).

Voor Plock is het calvinisme niet meer dan een systeem dat terug te voeren is op Augustinus. De kerkvaders die vóór hem leefden zouden de uitverkiezing anders gezien hebben, namelijk als Gods voorwetenschap. God zou van tevoren hebben geweten wie er zouden geloven, op grond waarvan Hij hen verloor (pag. 119). Augustinus (op pag. 47 noemt Plock hem een “schillernde Persönlichkeit”) was op zijn beurt beïnvloed door allerlei filosofische dwalingen zoals het manicheïsme en het neoplatonisme. Hierdoor zag hij de bekende kerkvader als een onveranderlijke en onbewogen God in de lijn van Zeus. Zijn genadeleer is daarmee niets anders dan een stuk “determinisme” (pag. 96).

Focus op extreme calvinisten

Het is een goed gebruik om bij het bestrijden van een bepaalde opvatting de beste verdedigers ervan naar voren te halen en met hen in gesprek te gaan. Je zou dit ook van Plock mogen verwachten. Blijkens de ondertitel van zijn boek wil hij immers “verbinden”. Hij wil de eenheid van het lichaam van Christus dienen (pag. 169 en 179), dringt aan op respect en wil graag zelf ook met respect worden benaderd. Daarbij spreekt hij voortdurend over de liefde van God en liefde voor elkaar (bijv. op pag. 177). We moeten “in genade omgaan met elkaar” (aldus de titel boven deel 5 van zijn boek). Het stelt dan ook teleur dat hij focust op verdedigers van het calvinisme die op zijn zachtst gezegd nogal eens uit de bocht vliegen. Hij werpt hen op één hoop met andere calvinisten. Zo ontstaat er een karikatuur van de gereformeerde theologie, een karikatuur die vervolgens wordt afgeschoten.

Voorbeelden daarvan zijn te vinden op pagina 109 e.v. (zie m.n. pag. 111 en 112!), alsmede op pagina 116. God wordt als Auteur van de zonde opgevoerd, en dit zou typerend zijn voor het calvinisme. Het is juist tegen deze gedachte dat het calvinisme zich nadrukkelijk keert. Zie bijv. de Dordtse Leerregels, hfd. 1, par. 5 (“De oorzaak of schuld van dat ongeloof, gelijk ook van alle andere zonden, in geenszins in God, maar in de mens.”). Let ook op de dringende waarschuwing in het slotwoord en de oproep om zich “van al zulke manieren van spreken zich te onthouden die de palen van de rechte zin der Heilige Schrift, ons voorgesteld te buiten gaan”.

Onzuivere weergave van het calvinisme

Ook de echte (of betere) vertegenwoordigers van het calvinisme worden onzorgvuldig en soms zeer tendentieus weergegeven:

- De geestelijke doodstaat van de mens en de noodzaak van Gods eenzijdige genade zou worden gefundeerd in de lichamelijke opwekking van Lazarus (pag. 66). De verdediging van de doodstaat van de mens zou dus berusten op een stukje allegorie. Plock noemt dit niet zonder sarcasme “zeldzaam”.
- Een echte calvinist zou de verantwoordelijkheid van de mens niet overeind kunnen houden (pag. 51). Als God de Zijnen tot de zaligheid heil heeft uitverkoren, zou de mens niet langer verantwoordelijk zijn. Dit is een ernstig misverstand! Is het een dom misverstand of een kwaadaardig misverstand? De lezer die enigszins bekend is met de reformatorische theologie oordele zelf!
- God zou niet op een gegeven situatie kunnen *reageren*, want alles wat Hij kan doen is *regeren* (pag. 121).
- De prediking is niet toegespitst op een beslissing (pag. 108).
- Calvijn zou met zijn “duistere predestinatieleer” zijn weggezonden in een “volledig determinisme” (pag. 55).
- Van de mens als beeldrager van God blijft in het calvinistische systeem niets over (pag. 62). Het lijkt erop dat Plock, die zegt zoveel studie van het calvinisme gemaakt te hebben, de Dordtse Leerregels niet kent (zie hfd. 3 & 4, par. 4). Het is hem kennelijk ook ontgaan dat gereformeerde theologen en predikers oog hebben voor Gods algemene genade. Het beeld van God in nauwere zin is door de zondeval verloren gegaan; van het beeld Gods in ruimere zin nog stukjes over.
- Verzwegen wordt dat gereformeerde theologen bij de verkiezing tot de zaligheid met één woord spreken (genade) en bij de verwerping tot de rampzaligheid met twee woorden (sovereiniteit *en* schuld). Zie bijv. het besluit van de Dordtse Leerregels, waar met kracht de gedachte wordt verworpen “dat God door het blote en loutere goeddunken van Zijn wil, zonder enig opzicht of aanmerking van enige zonde, het grootste deel der wereld tot de eeuwige verdoemenis voorbeschikt en geschapen heeft; dat de verwerping op gelijke wijze de oorzaak is der ongelovigheid en goddeloosheid, gelijk de verkiezing de fontein en oorzaak des geloofs en der goede werken”. Dit mag inconsequent heten, maar het is een gelukkige inconsequentie. Plock

begrijpt deze bijbelse inconsequentie niet. Ze past in ieder geval niet in het beeld dat hij van het calvinisme gemaakt heeft.

- Het calvinisme zou de zendingsdrang verzwakken (pag. 127). Plock geeft wel toe dat dit niet altijd het geval is. Hij noemt o.a. Spurgeon als een gunstige uitzondering. Maar was het niet juist Spurgeon die erop wees dat de krachtigste zendingsactie (o.a. in de negentiende eeuw) is voortgekomen uit de boezem van het calvinisme?
- Op pagina 33 staat te lezen: “Die Heilige Schrift lehrt klipp und klar, dass Christus tatsächlich für alle Menschen gestorben ist”. “Das Blut Jesu Christi, des Sohnes Gottes hätte auch für Hitler oder Stalin ausgereicht“. Uit het laatste zinnetje blijkt opnieuw een misverstand. Terwijl calvinisten de eerste stelling afwijzen, belijden zij de tweede van harte. Zie o.a. de Dordtse Leerregels, waar van Christus’ offer ruimhartig wordt beleden dat zij “overvloedig genoegzaam” is tot verzoening van de zonden van de ganse wereld (hfd. 2, par. 3).

Onerlijke karikaturen en bijtend sarcasme

Regelmatig werkt Plock met karikaturen. Een voorbeeld daarvan is de wijze waarop calvinisten zouden (moeten) omgaan met de gevangenenbewaarder te Filippi die vroeg wat hij moest doen om zalig te worden (Hand. 16:30-31). Vanuit hun systeem zouden zij eigenlijk niets anders kunnen zeggen dan: “Nu moet u wachten tot de onwederstandelijke genade over u komt “ (pag. 98).

Heel scherp wordt Plock als hij het heeft over Paul Washer, John Piper, John MacArthur, e.a. Maar het is vooral Arthur Pink die het moet ontgelden. Hij heet “ein Kultfigur des Calvinismus” (pag. 117). Op ironische wijze wordt hij aangeduid als “de soevereine Pink” (pag. 129). Je kunt over Pink denken zoals je wilt, maar in zulke sarcastische typering is de liefde ver te zoeken.

Een interessant puntje in dit verband: Plock vermeldt doorgaans de ambtelijke of academische titels van de calvinistische theologen niet. Hij heeft het over Martin Lloyd-Jones, John MacArthur, John Piper, Jerry Bridges, Steve Lawson, enz. De anti-calvinisten daarentegen dragen zeer regelmatig een mooie titel. We horen van prof. Olsen, prof. Flasch, dr. Stanford, dr. David Dunlap, enz. Heeft iemand niet zo’n academische graad en is hij niettemin een Arminiaan, dan heet hij doorgaans “Bibellehrer”.

Wat probeert Plock – bewust of onbewust – hiermee te zeggen? Je kan er alleen maar naar gissen. Maar het is wel erg tegenstrijdig dat hij de calvinisten in Duitsland verwijt dat ze de theologie tot zo’n academisch bedrijf maken (pag. 108) en dat ze daarmee moeten stoppen (pag. 131)!

Het doet ook niet plezierig aan hoe Plock verschillende Duitse gemeenten op de korrel neemt die in de laatste tijd zijn overgegaan tot het calvinisme. Plock doet dat zonder namen en personen te noemen (“Ich kenne eine Gemeinde in Süddeutschland...”). Wellicht wil hij met deze anonimiteit de betreffende mensen in bescherming nemen (dat is te prijzen), maar de andere kant is dat er geen man en paard worden genoemd. De betreffende gemeenten zijn niet in staat zichzelf te verdedigen, terwijl ze wel het gevoel kunnen krijgen dat zij bedoeld worden. Intussen moet de lezer maar geloven dat het allemaal waar is wat over die gemeenten en hun zogenaamde starheid wordt geschreven.

Een zwakke mens die zelf moet geloven

Van een *totale* verdorvenheid van de gevallen mens wil Plock niet weten. Zelfs niet van een *radicale* verdorvenheid (het woord waaraan verschillende new-Calvinists de voorkeur geven). Soms geeft hij toe dat de natuurlijke mens dood is, maar hij noemt dat slechts zijdelings en zonder uit te leggen wat dat betekent en impliceert. Als hij tot de kern van zijn mensvisie komt gebruikt hij termen als “zwak” en “onvolkomen”. Zie zijn herschreven versie van de Five Points (pag. 132). De mens heeft “limitierte Fähigkeiten” (idem). Op een andere plaats noemt hij de natuurlijke mens “ziek” (pag. 59). In ieder geval is hij geen schepsel dat God haat (pag. 60).

Het geloof is bij Plock geen gave Gods. Zie bijvoorbeeld zijn uitleg van Efeze 2:8 en zijn merkwaardig gegoochel met Filippenzen 1:29. Plock verwijt calvinisten dat zij allerlei teksten uitleggen vanuit hun “schema”, maar wie dit leest kan zich alleen maar verbazen. Alsof de daar geboden uitleg van deze tekst geen staaltje van vooringenomen exegese is! Daar komt nog wat bij. De mens kan zich bekeren en geloven, zo meent Plock. Waarom zou God ons anders gebieden om te geloven (pag. 86)? Wij kunnen ons vertrouwen op het licht of op de duisternis stellen (pag. 65). Nee, een mens kan niets aan zijn redding toedoen, maar hij moet haar wel aanpakken. “Du musstest sie mit umkehrbereitem, gläubigen Herzen ergreifen” (pag. 159).

Zo armiaans als Arminius

Volgens Plock is de mens in staat zichzelf te bekeren, zij het met behulp van God. God moet er dus wel aan te pas komen. Hij moet een mens uit zijn gevangenis (zijn gebondenheid) verlossen. Maar Hij doet dat dan ook daadwerkelijk bij iedereen tot wie de prediking van het evangelie komt. De boeien vallen de hoorder van de handen. Daarna is het aan hem om daarop in te gaan en de gevangenis te verlaten (pag. 138). God doet dus wel veel, maar niet alles.

En dit is dan de zogenaamde middenpositie tussen het calvinisme en het arminianisme! In feite is het de oude remonstrantse dwaling! Dat blijkt wanneer we letten op de weergave daarvan in de Dordtse Leerregels. Dordt keert zich tegen hen die leren dat de wil van de mens niet verdorven maar slechts verduisterd is en gehinderd wordt, en dat, wanneer deze verhinderingen weggenomen zijn, de wil alsdan haar vrije aangeboren kracht in het werk zou kunnen stellen. Anders gezegd: op dat moment wordt een mens volgens de remonstranten vrij om te willen of niet te willen, te kiezen of niet te kiezen wat hem voorgehouden wordt (hfd. 3 & 4, Verwerping der dwalingen, par. 3).

Wilfred Plock maakt zodoende niet alleen een karikatuur van het calvinisme, maar zelfs ook van het arminianisme. Hij doet het voorkomen alsof Arminius en zijn volgelingen aan het begin van de zeventiende eeuw hebben gezegd: de mens kan zich bekeren wanneer hij maar wil (pag. 138). Dit is historisch onjuist. Heeft Arminius dit ooit gezegd? En hebben zijn directe volgelingen dit zo gesteld? Zij hebben nadrukkelijk gesproken over de noodzaak van helpende genade (zie bijv. het eerste punt van hun remonstrantie). Zij gingen daarin veel verder dan hun hedendaagse broeders. Bij hen lijkt zelfs die “helpende genade” niet meer nodig te zijn!

Wel een volharding der heiligen

Het enige echte verschil tussen Plock en de remonstranten is dat hij gelooft in de volharding der heiligen. Gaandeweg is Plock gaan inzien dat een kind van God niet meer kan afvallen van de genade. Met instemming citeert hij Spurgeon op dit punt (pag. 157). De remonstrantse visie in deze leidt tot onzekerheid, zo stelt hij.

Hij haast zich echter gelijk om te zeggen: datzelfde geldt van de calvinistische opvatting over de volharding der heiligen. Deze opvatting zou namelijk inhouden dat je pas zeker kunt zijn van je verkiezing als je volhardt (ja, hebt volhard) tot het einde toe, zonder ooit af te vallen van het geloof. Je moet immers je verkiezing “bewijzen” door Jezus niet te verloochenen, zelfs onder de ergste foltering (pag. 151). Ook deze opvatting zou weer aan Augustinus te danken zijn (pag. 102).

Je wrijft je ogen uit als je dit leest. Volgens de gereformeerde heilsleer is zekerheid der volharding wel degelijk mogelijk. Opnieuw dienen de Dordtse Leerregels als bewijs. In hoofdstuk 5 wordt op drie heerlijke fundamenten voor die zekerheid gewezen, namelijk (let op de volgorde!) op de beloften die God zeer overvloedig in Zijn Woord heeft geopenbaard, op het getuigenis van de Heilige Geest in het hart en op de ernstige en heilige oefening van een goede consciëntie (par. 10). Trouwens, er ligt in dat hoofdstuk meer accent op de genadige “bewaring der uitverkorenen” dan op een heldhaftige “volharding der heiligen”. Bovendien wordt “het droevige vallen” van Petrus, Hizkia en anderen genoemd. Zijn deze ware gelovigen verloren gegaan omdat ze in zonde gevallen zijn of Christus uit zwakheid verloochend hebben? Het boek van Plock maakt je meer dan eens verdrietig. Waarom heeft hij zijn huiswerk niet gedaan voordat hij het ging schrijven?

Geen dwang, maar wel een stok achter de deur

Een kenmerkend en steeds terugkerend zinnetje in het boek van Plock luidt als volgt: “God dwingt niemand; want God is liefde, en liefde dwingt niemand om lief te hebben”. Dat is mooi gezegd, maar het is op zijn minst eenzijdig. Terwijl Plock veel spreekt over de liefde van God en met graagte een tekst als Johannes 3:16 aanhaalt, laat hij vers 36 uit hetzelfde hoofdstuk ongenoemd. En dat terwijl uit deze tekst blijkt dat een mens onder Gods toorn ligt, zelfs voordat hij Christus verwerpt!

Trouwens, de God van Plock is ook weer niet zo heel erg tolerant. Hij heeft immers de strafmaat al bepaald voor hen die Zijn liefde niet willen aanvaarden. Hun straf is de hel (pag. 150). Dat is “het besluit der verwerping”. Je vraagt je af wat een ongelovige of atheïst hiervan vindt. Het laat zich raden dat hij dezelfde pijn terugschiet op Plock die deze eerst heeft afgeschoten op de calvinisten: “Aha, uw God werkt dus ook met een stok achter de deur?”

Plock lijkt te zeggen: alle hoorders krijgen gelijke kansen. Uitverkiezing en onwederstandelijke genade zouden oneerlijk zijn. En passant gaat hij voorbij aan het feit dat niet iedereen het evangelie te horen krijgt of gekregen heeft. Daarin ligt toch ook een stukje uitverkiezing? De Dordtse Leeregeles belijden dat God het evangelie zendt “tot wie Hij wil en wanneer Hij wil” (hfd. 1, par. 3; zie ook hfd. 3 & 4, par. 7). Denk hierbij vooral aan de tijd van het Oude Testament. Er was in die tijd immers ook maar één uitverkoren volk?

Het OT-ische Israël: een tijdelijke verkiezing zonder geestelijke zegeningen

Volgens Plock heeft de uitverkiezing van het Joodse volk echter niets met de zaligheid te doen. Als volk zou Israël pas in de tijd en niet van eeuwigheid uitverkoren zijn. Van “de gemeente” geldt daarentegen dat zij van eeuwigheid is verkoren, en wel in Christus (kennelijk geldt ook dat laatste van Israël niet). Bovendien zouden de zegeningen die de Joden te danken hebben aan de in-de-tijd-geschiede uitverkiezing slechts van aardse en materiële aard zijn (pag. 139).

Als je dit soort verbijsterende zaken leest denk je: hoe is het mogelijk?!? Arme Joden, is het nog niet genoeg wat er in de geschiedenis met hen is gebeurd? Moeten ze nu opnieuw worden ausradiert? Hoe kan iemand op zulke gedachten komen als hij niet een vooringenomen theologische opvatting heeft, een opvatting die waarschijnlijk verband houdt met het dispensationalisme en de leer van de opname der gemeente (voor dat laatste zie pag. 38)? Als Plock het calvinisme in gebreke stelt, klaagt hij herhaaldelijk over een hermeneutische bril die haar vertegenwoordigers zouden dragen. Hij pleit ervoor dat we alle brillen afleggen en terugkeren tot de eenvoud van de Schrift (pag. 179). Welnu, ik val hem in deze wens van harte bij!

Een andere merkwaardige schuiver maakt Wilfred Plock als hij het heeft over Romeinen 9-11. In deze hoofdstukken zou het niet gaan over individuele mensen maar over volken (Israël en de niet-Joden). Israël wordt tijdelijk verhard (“een vat ter onere” gemaakt), terwijl de niet-Joden nu tot “vaten ter ere” worden gesteld (pag. 81). Hoe komt Plock daarbij? Het gaat immers in dit Bijbelgedeelte vooral over de vraag waarom *binnen* het oude bondsvolk de een in de Messias gelooft en de ander niet. Paulus heeft onder die scheiding geleden. Hij heeft echter op zijn bange worsteling ook een goddelijk antwoord gekregen. De diepste oorzaak van dit onderscheid ligt in Gods welbehagen (Rom. 9). Nee, Paulus wordt niet eenzijdig. In het volgende hoofdstuk leert hij met kracht dat de mens (ook de Joodse mens) verantwoordelijk is en blijft (Rom. 10). Maar God is en blijft de Soevereine!

Nogmaals, hoe komt Plock toch aan die wonderlijke gedachten? Het is mij niet duidelijk. Wel valt het op dat hij regelmatig met grote instemming dr. Arnold Fruchtenbaum citeert. Wat mij betreft: er zijn Messias-belijdende Joden die dichter bij de waarheid staan.

Gebrek aan zelfkritiek

Opvallend in het boek van Plock is dat de auteur niet gehinderd wordt door een overdosis aan zelfkritiek. Kritisch is hij op Luther, op Calvijn, Augustinus, op de reformatorische predikers uit Amerika en ga zo maar door. Ongetwijfeld zijn er van deze hervormers en predikers minpunten te noemen. Maar de schrijver lijkt in de praktijk nauwelijks rekening te houden met de mogelijkheid dat hij zelf ook dwaalt. Althans, in dit boek blijkt daar niet veel van.

Plock wil het doen voorkomen dat hij alles nauwkeurig heeft onderzocht en zo tot zijn conclusies is gekomen. Juist daarom doet het wat merkwaardig aan dat hij regelmatig direct inzet met het eindresultaat van zijn overleggingen. Zie bijv. op pagina 72 waar hij over de onvoorwaardelijke verkiezing schrijft. Hij begint meteen al met een constatering. De conclusie lijkt vast te staan voordat de bewijsvoering plaatsvindt en de lezer daarin meegenomen wordt. Zo ook op pagina 90 waar de schrijver zich afzet tegen de leer van de “begrenzte Sühne”.

Storende fouten en onbewezen stellingen

Ook staan er een aantal storende fouten en onbewezen stellingen in zijn boek:

- Het Hollandse koningsechtpaar zou graag onder de prediking van Arminius gezeten hebben (pag. 22). Laat er nou geen Hollandse koning geweest zijn tot voor twee eeuwen geleden!
- De jonge Hollandse hervormers waren rond 1588 nog niet calvinistisch (pag. 22). Dit is veel te kort door de bocht. Naast calvinisten waren er rond die tijd lutheranen, mennonieten en evangelisch-denkenenden. Maar calvinisten ontbraken evenmin!
- Dordrecht zou het calvinisme in vijf leerpunten hebben gegoten. Dit is pertinent onjuist. De Arminianen hadden een zogenoemde remonstrantie opgesteld die vijf punten bevatte. De Dordtse Leerregels zijn dan ook niet anders dan een puntsgewijze weerlegging van deze vijf punten, zoals Plock zelf toegeeft op pagina 57.
- Balthasar Hubmaier werd in 1528 te Wenen om zijn overtuigingen verbrand (pag. 53). Welke overtuigingen dat waren vermeldt Plock niet. In het verband lezen we over Hubmaier's verzet tegen de leer van vrije, soevereine genade. Moeten we nu echt geloven dat hij daarom verbrand is? Waren er geen andere zaken die hem de kop hebben gekost? Op een subtiele wijze wekt Plock de indruk dat het weer die harde calvinisten waren die wel *spraken* over genade maar genadeloos omgingen met hen die een afwijkende mening hadden. In werkelijkheid waren het vooral Hubmaier's anabaptistische opvattingen die hem de das omdeden. Hubmaier verwierp niet alleen de kinderdoop maar ook het overheidsgezag. Hij werd daarom als staatsgevaarlijk gezien. Wat er met hem is gebeurd is verwerpelijk. Wel moet worden bedacht dat hij – in tegenstelling tot andere Wederdopers – het recht van verzet en het gebruik van het zwaard verdedigde.
- Van de kerkvaders vóór Augustinus wordt plompverloren gesteld dat zij allen geloofden in een uitverkiezing op grond van Gods voorwetenschap (pag. 119). Dit wordt zonder bewijs of bronvermelding geponeerd. Het mag waar zijn dat de theologie van de kerkvaders geen koekoek-één-zang was; de wijze waarop Plock dit stelt lijkt echter op een terug-projecteren van de strijd uit de zestiende eeuw op de eerste eeuwen van het christendom. Dit is op z'n minst slordig te noemen.
- Plock stelt dat het Duitse Piëtisme van mening was dat een kind van God de zaligheid kan verliezen (pag. 37). Dat is een hele uitspraak! Het wordt echter niet duidelijk waarop hij deze stelling baseert en over welke Piëtisten hij het heeft.

Rationeel denken

Het boek van Plock trekt om meerdere redenen de aandacht. Hoe langer iemand er mee bezig is, des te meer valt het op dat het arminiaanse denken in feite uiterst rationeel – om niet te zeggen rationalistisch – is. Een paar voorbeelden:

- Plock haalt met instemming een prediker aan die uitroept: “Wenn Gott vor Grundlegung der Welt EINZELNE INDIVIDUEN erwählt hat, warum hat er denn nicht ALLE MENSCHEN zum Heil erwählt?” (pag. 88)

- In hoofdstuk 12 gaat Plock in op het bekende beeld dat calvinisten vaak gebruiken als het gaat over de verhouding van Gods soevereiniteit en de menselijke verantwoordelijkheid. Het is het beeld van de spoorrails die evenwijdig aan elkaar lopen en die je gewoon allebei moet laten staan zonder hen naar elkaar toe te buigen of zonder een ervan weg te laten. In de eeuwigheid komen ze wel bij elkaar; dat mogen we gerust aan de Heere overlaten. Volgens Plock lijdt dit beeld aan een innerlijke tegenstrijdigheid: spoorrails die parallel lopen komen immers per definitie niet bij elkaar: nu niet en ook straks niet!

Het lijkt Plock te ontgaan dat het Bijbelse geloof meer is dan een rekensom. Nee, het is niet irrationeel. Het is echter wel boven-rationeel. Om met Anselmus van Canterbury te spreken: “Ik geloof opdat ik begrijp” en niet: “Ik begrijp opdat ik geloof”. Wij kunnen God en goddelijke zaken niet bevatten. Gelukkig maar! Een God Die wij kunnen begrijpen zou kleiner zijn dan ons verstand.

Kardinale vergissing

Er zit ergens een weeffout in het boek van Plock. Wat is die fout? Plock ziet de leer van Gods vrije en soevereine genade als een filosofisch of theologisch systeem. Het ontgaat hem helaas dat het hier een geloófswaarheid betreft. Wat bedoelen gereformeerde theologen met de belijdenis van Gods soevereiniteit te zeggen? Niets anders dan wat Gods Woord ermee zegt. De Bijbel laat ons zien dat de duivel wel grote macht heeft en dat ook de mens zijn partijtje meeblaast, maar dat uiteindelijk God regeert, dat Zijn raad zal bestaan en dat Hij al Zijn welbehagen doet.

Dit is geen luchtige conclusie of een “armchair philosophy”. Het is een dikwijls met bloed geschreven geloofsbelijdenis die geboren wordt onder strijd en aanvechting. Plock spreekt met verontwaardiging over iemand die na de dood van zijn kind rust vond in de wetenschap dat het Godsbestuur ook over deze diepingrijpende gebeurtenis ging. Deze vader zou gezegd hebben: “Gott hat meinen Sohn getötet”. Dat is inderdaad een wat vreemde manier van spreken. Het kan ook bijbelser worden uitgedrukt. Het zou gezegd kunnen worden met de woorden van Job, nadat deze niet één kind maar ál zijn kinderen had verloren: “De HEERE heeft gegeven, de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd!” Jawel, ook de hand van de duivel was in al de rampen die Job overkwamen, maar hij had eerst toestemming gekregen van God. De duivel kon niet verder gaan dan God wilde.

Plock lijkt dat niet te begrijpen; hij geeft er althans een andere uitleg aan. Opnieuw maakt hij een karikatuur van dit alles, ditmaal door te beginnen over verkrachtingen e.d. (“God zou dus ook mensen en kinderen verkrachten”). Het lust me niet hier verder op in te gaan; het stuit me zelfs tegen de borst. Maar ik vraag me of waarin Plock verschilt van de vrijzinnige dominee die op het graf van een verongelukt kind alleen maar weet te zeggen: “God heeft dit niet gewild”. Dat klinkt lief, maar het is een schrale troost. Wie heeft het dan wél gewild? Is God dan niet “in control”? Is Hij wel de Almachtige? Is er misschien nog een andere god, die net zo machtig of nóg machtiger is dan Hij?

Een geloofswaarheid: zo functioneert de belijdenis van Gods soevereiniteit bij de gereformeerde theologen. En dan bedoelen we niet de napraters die wel de woorden hebben maar de beleving ervan missen. Dan hebben we het over hen die het belijden en door genade ook mogen beleven. Plock gaat hen op een rationele wijze te lijf, gebruik makend van de logica en conclusies tot in het absurde trekkend. Uiteindelijk belandt hij in de valkuil waar hij zelf voor waarschuwt. Dat blijkt met name als hij op pagina 158 “den Weg des Heils” tekent en in acht punten op een rijtje zet wat er allemaal moet gebeuren, overigens

met weglating van het werk van de Heilige Geest Die een onwillig mens gewillig maakt en met Christus verenigt door het geloof. Over een systeem gesproken! Op deze wijze blijven we zitten met een Zaligmaker Die wél de verzoening met God heeft verworven maar haar niet krachtdadig toepast aan het hart van de Zijnen. Kortom, een halve Zaligmaker!

De calvinistische genadeleer: “een groot gevaar”

Plock ziet in de calvinistische genadeleer een groot gevaar. Hier zijn de redenen:

- Deze leer neemt haar uitgangspunt in Gods almacht, met voorbijgaan van Gods liefde en Gods gerechtigheid.
- Ze spreekt van “soevereiniteit” terwijl dat woord “niet eens voorkomt in de Bijbel”.
- Ze reduceert mensen tot marionetten, robots, voorgeprogrammeerde wezens of –zoals hij op pagina 138 durft te zeggen – “Hampelmännchen” (ledenpoppen, hansworsten, kereltjes zonder ruggengraat). Plock moet toch wel weten dat juist de Synode van Dordrecht heeft uitgesproken dat God niet in mensen werkt als in “stokken en blokken” (hfd. 3 & 4, par. 16), maar hij gaat daaraan voorbij. Volgens hem maakt deze leer van de mens een lijk of een machine (pag. 66), en dat – zegt hij – terwijl de Bijbel toch duidelijk laat zien dat doden de stem van de Zoon van God kunnen horen (pag. 67).
- De leer van de verkiezing en verwerping maakt het onmogelijk dat bepaalde mensen zalig kunnen worden. Arme mens! “Er *kann* nicht, selbst wenn er wollte. Gott hat ihm – nach dieser Sichtweise – jede Türe versiegelt” (pag. 80).
- God is dus verantwoordelijk wanneer iemand niet verkoren is en zodoende verloren gaat (pag. 76).
- Deze leer (vooral in haar supra-lapsarische vorm) komt dicht in de buurt van godslastering (pag. 110).
- Ze leidt tot arrogantie en “een zeldzaam superioriteitsgevoel” (pag. 131-132).
- Het hypercalvinisme is fatalistisch, koud en liefdeloos. De motivatie om te evangeliseren verzwakt (pag. 127).
- Het heeft heel nare gevolgen voor de praktijk van het gemeentelven. Men bidt niet meer als men ziek wordt maar laat alles over zich komen; zelfs medicijnen worden afgewezen (pag. 124). Er is geen plaats voor psychisch zieken, vrouwen moeten zich aan de onderdrukking door hun mannen overgeven, en geestelijk machtsmisbruik doet het goed in deze sfeer (pag. 124-127). Kortom, hier is sprake van een geraffineerde aanval van de satan (pag. 128).

Conclusie

Het is duidelijk: volgens Plock moet de calvinistische lezer zijn “leer” loslaten. Daarentegen wordt de arminiaanse lezer op slechts enkele “gezichtspunten” gecorrigeerd. Hij moet inzien:

1. dat de menselijke wil minder vrij dan hij denkt;
2. dat er geen afval der heiligen is.

Intussen wil Plock de indruk wekken evenwichtig te zijn, twee stromingen met elkaar te verbinden en zelf een tussenpositie in te nemen. Zijn boek is echter geen samenbindend geschrift. Het is veeleer een subtiele aanval op de leer van vrije genade. We zeggen dit met pijn, juist omdat deze waarheid ons lief is. Maar we kunnen er niet omheen.

We keren nog even terug naar de titel van dit boek. Het is een titel die de inhoud van het boek niet goed weergeeft. Zij stuurt de onoplettende lezer het bos in. Een eerlijke titel zou zijn: “Waarom ik niet helemaal Arminiaan maar zéker geen calvinist ben”. Meer dan ooit heeft Duitsland een betere boodschap nodig: de Bijbelse boodschap. Alleen dan komt God aan Zijn eer en komen verloren zondaren aan de zaligheid.

N.a.v. Wilfred Plock, *Warum ich weder Calvinist noch Arminianer bin – Verbindende Gedanken zu einem trennender Thema*; Christlicher Mediendienst, Hünfeld, 2017